

5. Po mokymų

T-Kit
Mokymo
pagrindai

5.1. Perdavimas ir skleidimas: kaip pasinaudoti mokymų rezultatais ir kaip juos perduoti kitiems?..

„Štai baigėsi kelionė, sugrįžau ton vieton, iš kur ją pradėjau, praturtėjęs įvairiu patyrimu, išbarstęs daugelį išankstinių įsitikinimų ir nusistatymų. Juk įsitikinimai ir nusistatymai labai dažnai susiję su nežinojimu. Todėl tie, kas nori jaustis visada teisūs ir kurie savo nuomonę laiko labai reikšminga, tegul pasilieka namuose. Kai keliaujame, mūsų išankstiniai nusistatymai tirpsta kaip vaizdai pro langą; tačiau vaizdai nuolat keičiasi, o nusistatymus ne taip lengva pakeisti kitais.“

Aldous Huxley, „Jesting Pilate“

Pagrindinis Europos jaunimo mokymų programų tikslas – paskatinti vis didesnį jaunų žmonių skaičių išitraukti į tarptautinį bendradarbiavimą ir parengti jam, remiantis tarptautinių jaunimo organizacijų ir tinklų turimomis galimybėmis bei ryšiais. Kitas tikslas – duoti galimybę nacionalinių ar vietos jaunimo organizacijų, tarnybų, grupių veikėjams suteikti savo veiklai europietišką dimensiją, užmezgant bendradarbiavimo ryšius su bendraminčiais užsienyje. Dar vienas tikslas – parūpinti jaunimo darbuotojams ir vadovams tokias priemones, kurių pagalba būtų lengviau spresti įvairias situacijas ir sunkumus, kylančius jų gyvenamos bendruomenės ar šalies daugiakultūrinėje aplinkoje. Vykdamas vienas mokymo programų dalyviams visų pirma stengiamasi suteikti žinių ir įgūdžių, kaip įgyvendinti jų konkrečius projektus, kitų mokymo programų uždavinys būna bendresnis – įgalinti jaunus žmones rengti jaunimui skirtus projektus arba tam tikrą teminę veiklą tarptautinėje arba tarpkultūrinėje aplinkoje.

Koks bebūtų pagrindinis konkrečių mokymų akcentas ar tema, visada tikimasi, kad dalyviai, grįžę namo, imsis veiklos. Todėl nuolat kyla klausimas, kaip geriau padėti dalyviams panaudoti ir paskleisti mokymų metu įgytą patirtį grįžus į tą aplinką, kurioje jie vykdo savo veiklą. Mokymų metu įgytų žinių ir įgūdžių naudojimas savoje aplinkoje dažniausiai vadinamas „perdavimu“, o žinių ir įgūdžių perteikimas kitiems žmonėms ir projektams dažnai vadinamas „skleidimu“. Mokymų patirtis gimsta specifinėje konkrečių mokymų atmosferoje, tik tokioje aplinkoje vyksta pasikeitimas patirtimi, atkuriamos įvairios situacijos, todėl perdavimo ir skleidimo užduotis labai svarbi tarptautinių mokymų atveju, nors ne mažiau svarbi bet kuriems mokymams.

Perdavimo užduotis ypač svarbi atsižvelgiant į tai, kad vienas Europos mokymų programų prioritetų yra darbas su „skleidėjais“. Šitaip vadinami žmonės, užsiimantys tokia veikla, kuri leidžia jiems paskleisti mokymų patirtį savoje aplinkoje – jaunimo organizacijoje, tarnyboje, grupėje ar projekte. Iš mokymų turėtų gauti naudos ne tik juose dalyvaujantis asmuo, jis turėtų tai perteikti ir kitiems jauniems žmonėms.

5.2. Skleidimas – kokios galimybės?

„Šis kursas padidino mano motyvaciją, nes aš žinau, kad ir kiti žmonės yra motyvuoti siekti panašių tikslų. Mano organizacijoje dėmesys skiriamas vietos renginiams...“

„Šis kursas tiek padidino mano pasitikėjimą, kad galiu drąsiai imtis ir plėtoti tarptautinį projektą.“

(Dalyviai, Mokymo kursas apie Europos–Viduržemio jūros regiono bendradarbiavimą, Strasbūras, 2000).

Paprašyti įvertinti savo mokymosi procesą po kursų dalyviai dažnai pareiškėdavo, kad mokymas padidino jų pasitikėjimą tarptautinio darbo su jaunimu srityje. Padidėjusi dalyvių motyvacija ir pasitikėjimas savo galimybėmis – tai pagrindinis daugelio tarptautinių kursų rezultatas ir, skleidžiant bei remiant, stiprus faktorius, skatinantis imtis tolesnių veiksmų pasibaigus mokymui. Didelis išitraukimas į tarptautinį jaunimo darbą yra, ko gero, pagrindinis didinamasis poveikis. Tačiau po to turi vykti tolesni veiksmai vietos lygiu, kad tarptautinės patirties nauda būtų perduota kolegoms, organizacijai ir visuomenei. Dalijimasis įgyta patirtimi gali vykti daugybe skirtingų būdų ir įvairiais veiklos lygiais.

Perdavimo tipai	Pavyzdžiai
Veiksmas Po kursų imkitės veiksmų ir perduokite kokius nors mokymo rezultatus kam nors iš savo aplinkos.	<ul style="list-style-type: none"> – Informuokite savo organizaciją apie kursus ir jų rezultatus. – Naudodamiesi sustiprėjusia motyvacija ir pasitikėjimu pristatykite savo naujas idėjas dėl savo organizacijos, paslaugos, grupės arba projekto. – Grįžę išmėginkite kai kuriuos išmokus metodus jaunų žmonių grupėje. – Jei turite pranešimą apie kursus, leiskite ir kitiems jį skaityti, naudokite jį per seminarus.
Veikėjai Leiskite kitiems žmonėms naudotis kursuose įgyta patirtimi.	<ul style="list-style-type: none"> – Organizuokite seminarus kitiems savo aplinkoje esantiems jaunimo vadovams – sužaiskite modeliavimo žaidimą, kurį žaidėte mokymo metu, ir aptarkite su kolegomis, kaip tai galėtumėte panaudoti savo darbe. – Pakvieskite jūsų srityje esančius jaunimo vadovus ir su jaunu dirbančius žmones į susitikimą. Jame informuokite apie finansavimo programas, apie kurias sužinojote vykstant kursams. Aptarkite, kaip galėtumėte išplatinti ir pasinaudoti šia informacija. – Išmokykite keletą savo kolegų arba jaunuolių savo grupėje kai kurių įgūdžių, kurių išmokote per kursus (pvz., kaip paruošti ir valdyti tarptautinį jaunimo projektą).
Projektas Perduokite įgytą patirtį sukurdami projektą; jį įgyvendinkite pasibaigus kursams (savo arba kitoje aplinkoje).	<ul style="list-style-type: none"> – Pasibaigus kursui, įgyvendinkite konkretų projektą, kurį išplėtojote, į kurį galite įtraukti ir kitus kursų dalyvius (pvz., jaunimo mainai, darbo stovykla, seminaras, savanoriškos pagalbos projektas ir t. t.). – Projektą, kurį sumanėte mokymo metu, pristatykite savo organizacijai, net jei ir negalėsite jo tęsti. Galbūt kas nors kitas jūsų organizacijoje galės imtis jį įgyvendinti.
Modelis Suorganizuokite naujus kursus pasitelkdami mokymo metu naudotą arba išplėtotą modelį.	<ul style="list-style-type: none"> – Pritaikykite konkretų kursų metodą arba pačius kursus savo kontekste. Galite jį išspausdinti ir padalyti. Šiuo metodu arba kursais gali pasinaudoti ir kiti žmonės. – Pirmieji jaunimo mainai organizacijoje vykdomi remiantis mokymo kursais. Kiti jaunimo mainai vykdomi po metų. Laikomasi to paties modelio, remiamasi tuo metu įgyta patirtimi.
Tolesni veiksmai Kursų metu įgyti metodai, sukurti projektai ir veiksmai toliau įgyvendinami remiantis įgytomis žiniomis, tai leidžia kilti naujoms idėjoms dėl naujų projektų, kursų, metodų ir taip toliau.	<ul style="list-style-type: none"> – Po kursų suorganizavus jaunimo mainus, dvi organizacijos nusprendžia pasikeisti savanoriais ir geriau pažinti viena kitą bei pasimokyti iš kitų patirties. – Pakvietus žmones į savo aplinkoje vykstančią informacinę dieną apie finansavimo programas, apie kurias sužinojote per kursus, kai kurie žmonės gali nuspręsti taip pat organizuoti tokią pačią informacinę dieną kitiems su jais dirbantiems žmonėms. Kai kurie gali nuspręsti pateikti paraišką projektui.

5.3. Dalyvių ruošimas dalytis ir perduoti medžiagą kursų metu

„Šis kursas man atvėrė akis ir aš matau galimybes, kurių dar niekada neįėjau taip arti.“

„Tiesiog neįmanoma suskaičiuoti, kiek daug dalykų pasikeitė per šias kelias dienas...“

(Dalyviai, Mokymo kursas apie Europos–Viduržemio jūros regiono bendradarbiavimą, 2000).

Vienas iš stipriausių tarptautinių kursų poveikių yra puiki emocinė patirtis. Emocijas sustiprina vietos pakeitimas, grupinė veikla ir veiklos turinys bei metodologija, kur dėmesys skiriamas dalyvavimui, aktyviam įsitraukimui, pasidalijimui mintimis ir jausmais, mokymuisi dirbant, grupinei veiklai ir tarptautiniam mokymuisi. Intensyvių grupės tarpusavio santykių kūrimas ir palaikymas yra ugdymo modelis, kuriame grupė yra mokymosi šaltinis, skatinantis tarptautinio mokymosi procesą. Kitas elementas tai jaudulys, kurį sukelia trumpas susitikimas ir gyvenimas su taip pat maistančiais bei motyvuotais žmonėmis iš skirtingų Europos šalių ir išsiskyrimas su jais. Savaitės trukmės mokymo kursų pabaigoje dalyviams dažnai yra sunku grįžti namo ir palikti kitus. Protai ir širdys buvo užpildyti stipriais naujais išpučiais, požiūriui ir įsitikinimams buvo mestas iššūkis, kilo ir buvo įgyvendinta daug naujų idėjų. Nenuostabu, kad dalyviai dažnai stebisi, kaip žmonės yra priverčiami suprasti ir išgyventi tai, ką jie patyrė. Kursų pabaigoje dalyviai dažnai sako, kad grįžę namo jie ketina susidurti su sunkumais.

„Klausiu savęs, kaip pasidalyti patirtimi su kitais savo organizacijos nariais ir sėkmingai perduoti savo įgūdžius, žinias, motyvaciją ir entuziazmą savo organizacijos darbuotojams.“

„Kaip galima nustatyti, kurie mano partneriai yra motyvuoti?“

„Bus sunku įtikinti mano organizacijos direktorių priimti mano projekto pokyčius ir gauti realią paramą savo projektui iš valdžios.“

„Kaip įtikinti savo bendradarbius, kad padaryti projekto pakeitimai yra naudingi ir būtini?“

„Bijau, kad savo organizacijoje jausiuos izoliuotas.“

„Reikės techninės pagalbos įgyvendinant projektą, dėstytojų pagalbos.“

(Dalyviai, Mokymo kursas apie Europos–Viduržemio jūros regiono bendradarbiavimą, 2000).

Klausimai dėstytojams, kurie kyla išsąmoninus emocinį tokių mokymo situacijų iššūkį, yra kaip valdyti baigiamąją situaciją taip, kad būtų sušvelnintas atstumas arba netgi lūžis tarp dalyvių realybės ir mokymo situacijos realybės. Svarbus aspektas yra palaikyti nuolatinę dėmesį dalyvių namų aplinkoje skirtingu mokymo fazių metu. Tvirtų sąsajų su dalyvių darbinėmis situacijomis ir aplinka sukūrimas yra svarbus pasiruošimo fazės bei įgyvendinimo, vertinimo ir tolesnių veiksmų mokymo fazių elementas.

Dalyvių palaikymo struktūrų kūrimas po kursų tikrai yra vienas iš sunkiausių ir ribotų aspektų, ypač kalbant apie tarptautinius kursus, iš dalies dėl kursų trumpalaikiškumo ir iš dalies dėl didelių išlaidų už tarptautinį bendravimą. Tačiau yra galimybė padėti dalyviams sugrįžti į realybę namie ir sustiprinti mokymo efektyvumą. Perdavimas ir dauginimas yra esminiai aspektai, užtikrinantys, kad jauni žmonės galėtų naudotis patys ir kitiems perduoti sustiprėjusį pasitikėjimą ir motyvaciją, įgūdžius ir žinias, naują išsąmoninimą bei idėjas apie tarptautinį ir tarpkultūrinį jaunimo darbą.

Klausimai apsvarstymui

Pasiruošimo fazė

- Stebėkite dalyvius jų pasiruošimo metu: kokie jų poreikiai, motyvacijos, interesai, lūkesčiai ir baimės dėl šių kursų? Kaip jie tikisi pasinaudoti mokymo patirtimi? Galite įtraukti klausimus, susijusius su šiais aspektais, į paraiškų formą arba išspręsti juos seminaro pradžioje (žr. 3.4.5. *apie dalyvių profilius ir 3.5. skyrių apie bendrą programos planavimą*).
- Įtraukite dalyvių organizacijas į paruošimą, įsitikinkite, ar organizacija ar įstaiga žino apie dalyvių dalyvavimą mokymuose ir gali juos paremti. Galite paprašyti palaikymo laiško iš organizacijos, kuri yra suinteresuota siųsti savo dalyvius į mokymus.

Įgyvendinimo fazė

Sukurkite programą, kurioje būtų atsižvelgta į dalyvių lūkesčius ir poreikius. Sukurkite galimybę dalyviams susieti mokymo metu įgytą patirtį su namų aplinka, pavyzdžiui:

Naudoti aktyvius metodus, kurie skatintų dalyvius pačius išmėginti veiklą.

Sukurti grįžtamąjį ryšį su dalyviais, kad būtų galima sužinoti, ar mokymas jiems naudingas jų pačių darbo požiūriu (žr. 4.4.2. *skyrių apie dalyvių atsiliepimus*).

Paprašyti dalyvių mokymo metu išplėtoti galimybes tolesniems veiksams. Pavyzdžiui, išplėtoti projektą sukuriant ir pritaikant metodą, išplėtojant veiksmų planą ir t. t. (žr. 3.5.6. *skyrių apie programos elementus*).

Sudarykite sąlygas asmeninėms arba mažų grupių konsultacijoms, kur dalyviai galėtų aptarti ir apsvarstyti galimybes, kaip panaudoti ir paskleisti mokymo rezultatus namie, ir galimus sunkumus.

Vertinimas ir tolesnio veikimo fazė

- Jei galima, įvertinkite mokymo naudą dalyviams, taip pat praėjus kiek laiko po mokymų. Pagalvokite, kaip galėtumėte įtraukti dalyvių organizacijas. Praėjus keletui mėnesių po kursų dalyviams ir jų organizacijoms galite nusiųsti vertinimo formas ir paklausti, kaip iki tol buvo įgyvendinami mokymo rezultatai ir kokią naudą iš mokymo turi organizacija.
- Eksperimentinės fazės metu, po mokymo, dalyviams sukurkite palaikymo sistemą, pavyzdžiui:
  - Sukurkite elektroninio pašto tinklą, kur dalyviai galėtų lengvai susisiekti su dėstytojais ir vieni su kitais arba karštąją elektroninio pašto liniją konkreitiems klausimams. Ar galėtų kiekvienas dėstytojas būti kontaktinis asmuo keliems dalyviams? Turėkite omenyje, kad grupėje gali būti skirtingos jungties prie interneto galimybės.
  - Sukurkite ilgalaikį mokymo kursą su tolesnio veikimo arba vertinimo faze, kad dalyviai po keleto mėnesių galėtų vėl susirinkti, aptarti ir įvertinti po pirmos fazės einančią procesą.

Paimta iš Comelli, p. 176–177.

Kokias galimybes galėtumėte įtraukti į savo mokymo kursus, kad sukurtumėte sąlygas perduoti ir dalytis?

5.4. Mokymo poveikis: kai kurių dalyvių įspūdžiai iš ilgalaikių mokymo kursų apie daugiašalių ir tarptautinių projektų plėtrą

Mieli draugai,

„...Mintimis grįžtu į mokymo kursų dienas. Nuoširdžiai manau, kad tai labiausiai jaudinanti patirtis mano gyvenime. Aš atradau gyvenimą, problemas ir vietas, kurių niekada nežinojau. Kai kuriais klausimais šis kursas atvėrė mano akis, davė peno apmąstymams ir tuo pačiu metu naujų interesų, brandinu naujų projektų idėjas. Tačiau užmerkus akis – geriausia, kas liko mano atmintyje, be abejonės, yra puiki tarpkultūrinė atmosfera, kurioje gyvenau tomis dienomis. Nebuvo lengva grįžti namo ir vėl kibti į darbus. Sunkiausia buvo pritaikyti visas žinias. Tačiau, be jokių abejonių, mano darbas ir ypač mano projektų kokybė nuo to pagerėjo...“ (Dalijimasis, 1999, p. 28)

„...Išvykusi iš Strasbūro jaučiausi keistai tęsdama darbą namie, nes grįžusi suvokiau, kad jau nesu tas pats žmogus, koks buvau prieš kursą. Žmonės, esantys aplink mane, tobulėjo. Buvau labai entuziastingai nusiteikusi dėl savo projekto ir kalbėdama su kolegomis apie naujas idėjas gavau visišką jų palaikymą – tai man padėjo įsteigti Jaunimo informavimo centrą, nes tą patį entuziazmą išvydau ir jų akyse. Tačiau reikėjo padaryti daugybę kitų dalykų, todėl neturėjau laiko įgyvendinti projekto. Bėgant laikui įspūdžiai atvėso ir nusprendžiau daugiau nedelsti ir ieškoti finansinės paramos savo projektui...“ (Dalijimasis, 1999, p. 32)

„...Pasibaigus kursams buvo sunku suprasti, kad mano projektas nepavyko. Turėjau jį nutraukti. Jaučiausi tikras kvailys. Juk gavau tiek daug mokymo patirties, o nesugebėjau įgyvendinti mažyčio projektėlio. Tačiau kovo mėnesį visiškai netikėtai sutikau veiklią grupę, kuri norėjo suorganizuoti Europos jaunimo stovyklą. Jie neturėjo partnerių Europoje ir iki tol nė vienas iš jų nevykdė daugiašalio projekto. Tad nusprendėme dirbti kartu, ir šis darbas virto labai vaisingu bendradarbiavimu...“ (Dalijimasis, 1999, p. 33)